

VIRÁGJUDITGALÉRIA

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF

PIACSEK BÁCSI A FEKETE KREDENC ELŐTT, 1907

(Piacsek bácsi a sárga szobában, Piacsek bácsi olvas a fekete kredenc előtt)

VIRÁGJUDITGALÉRIA

www.viragjuditgaleria.hu

ÍRTA: VIRÁG JUDIT

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)
PIACSEK BÁCISI A FEKETE KREDENC ELŐTT, 1907

(PIACSEK BÁCISI A SÁRGA SZOBÁBAN,
PIACSEK BÁCISI OLVAS A FEKETE KREDENC ELŐTT)

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

PIACSEK BÁCSI A FEKETE KREDENC ELŐTT, 1907
(PIACSEK BÁCSI A SÁRGA SZOBÁBAN,
PIACSEK BÁCSI OLVAS A FEKETE KREDENC ELŐTT)

Olaj, papírlemez, 68x98,5 cm

Jelezve balra lent függőlegesen: Rónai

Kezdő ár: 55 000 000 Ft / 180 328 EUR

Becsérték: 80 000 000 – 120 000 000 Ft

Estimated value: 262 295 – 393 442 EUR

ÉLETMŰ-JEGYZÉK:

- Genthon MTA MKCS-C-I-36/2383

KIÁLLÍTVA:

- MIÉNK I. kiállítása,
Nemzeti Szalon, Budapest, 1908. katalógus: 118.
(Piacsek bácsi a sárga szobában címen, eladási ára 2000 korona)

KIÁLLÍTVA ÉS REPRODUKÁLVA:

- Rippl-Rónai gyűjteményes kiállítása,
Magyar Nemzeti Galéria, Budapest,
1998. március 12. – szeptember 6., katalógus: 80.

REPRODUKÁLVA:

- François Gachot: Rippl Rónai, L'art hongrois,
Új idők Irodalmi Intézet, Budapest 1944. 25. oldal
(Le buffet noir, Piacsek bácsi a fekete kredenc előtt címen)
- Petrovics Elek: Rippl-Rónai, Atheneum Rt., Budapest, 103. oldal
(Piacsek bácsi a fekete kredenc előtt címen)

PÁRIZSBÓL KAPOSVÁRRRA

1. Párizs, 1900-as évek

2. Kaposvár főutcája, 1900-as évek

I. FEJEZET

PÁRIZSBÓL KAPOSVÁRRA

3. A Rippl család 1884-ben.
A szülők, és a négy fiú: Ödön, Sándor, Lajos valamint a festőállványnál József.
Langsfeld Mór felvétele

4. Rippl-Rónai József 1902 körül

5. József és Ödön Fiumében, 1904

Tizenhat év távollét után, 1902-ben Rippl-Rónai József végleg visszatért Párizsból szülővárosába, Kaposvárra. Negyven évesen, számos kudarc, siker és több stílusváltás után, a világ közepét cserélte fel, az Ady által a legporosabb városnak nevezett somogyi településre.¹ Márpedig élete legmeghatározóbb időszakának tartotta a külföldön töltött éveket: „Ezt az időt – mintegy 16 évet – tartom legértékesebbnek művészi munkálkodásomban. Ez az idő, midőn teljesen átadtam magamat a legszebb gondolatoknak, s a legideálisabban felfogott művészetnek. [...] Ez az idő igazán a tiszta művészi lelkesedés ideje volt, és boldog vagyok, hogy azok közül a nálunk ritka emberek közül való vagyok, akik ennek a nagy korszaknak, ennek a pezsgő művészeti áramlatnak, magában az árforrásában, középpontjában, ahol annyi jó mag hirtetett, annyi szép gondolat nyert formát írva, lejátszva, megfestve, megfaragva: annak a korszaknak én is harcosa voltam”²

Hazaköltésének okát nemcsak az „intimus otthon”³ iránti vágyában és szeretett családjának hiányában kell keresnünk, hanem Rippl-Rónai személyiségében is. Ugyan Párizsban jó kapcsolatban volt a kor legnagyobb festőivel, szelíd, meditatív alkatából adódóan, egyre kevésbé találta vonzónak a zajos művészárságokat, összejöveteleket. Hiába volt a Nabik tagja, és azon kevesek egyike, akit Vuillard még festés közben is beengedett a műtermébe, Rippl-Rónai a társaság közös nagy vacsoráin már nem szívesen vett részt. Valószínűleg a zajos Párizsból is ezért költözött a nyugalmas peremkerületbe, Neuilly-be, James Pitcairn Knowles buzdítására, akihez, mint Maillolhoz, szoros barátság fűzte. Rippl-Rónai a csendes beszélgetéseket, a kertjét és a zenét szerette, otthonosságra vágyott. Számos fényképről köszön vissza kedélyesen pipázgató, szemlélődő, kertjében a kutyáival játszó alakja.⁴ Rippl-Rónait kivételesen szoros és szeretetteljes viszony fűzte a szüleihez, akik soha nem akarták eltéríteni választott útjáról, és mindvégig, még nélkülözésükben is támogatták a gyakran igen szegény körülmények között élő festőt. Csakúgy, mint legkedve-

¹ „Kaposvár: a legporosabb város. Jó, jó: van por máshelyütt is. De ilyen sehol.”

Ady Endre: Thalia pongyolában, Nagyvárad Napló, 1902. július 6

² Rippl-Rónai József emlékezései, Budapest 1911, Nyugat kiadása

³ „Az én ideálom [...] nem más, mint egy intimus otthon” Rippl-Rónai József levele Ödönhöz,

Neuilly, 1900. július 5. in: Rippl-Rónai József gyűjteményes kiállítása,

Magyar Nemzeti Galéria 1998. március 12 – szeptember 6. 23.

⁴ Bernáth Mária: Rippl-Rónai József, Budapest, 1998. Az enteriőrök világa.

I. FEJEZET

sebb öccse, Ödön, aki kezdettől fogva bátyja művészetének legelkötelezettebb híve és propagálója volt. Mindent összevetve érdekes adalék, és az otthonhoz való elszakíthatatlan tartozás jeleként kell értelmeznünk azt is, hogy Rippl-Rónai éppen Párizsba érkezése után két évvel magyarosította a nevét Rippl-ről Rónaira. Hazatérésében jelentős szerepet játszhatott az is, hogy 1896-ban Rippl-Rónai megbízást kapott Andrássy Tivadartól a Duna parti Andrássy palota ebédlőjének tervezésére és kivitelezésére. A munka nem volt ismeretlen számára, ugyanis a Nabis csoport tagjaként már foglalkozott alkalmazott művészetrel, azonban ez a feladat olyan sokrétű és komplex volt, hogy majd' négy évbe tellett, mire elkészült vele. Az étkészletek, kerámia- és üveg dísz tárgyak, falikárpitok, bútorok, ölművegablakok kivitelezése különböző helyszíneken; Párizsban, Wiesbadenben, Pécsen, a Zsolnay gyárban, valamint Budapesten történt, ennél fogva, Rippl-Rónai többször töltött hosszabb időt itthon.

A sok munkától és utazástól elfáradt festő nem talált visszautat Párizsba. Úgy érezte, hogy légüres térbe került, és lassanként feladta abbéli reményét is, hogy Franciaországban válik elismert és sikeres festővé. Megújulásra és pihenésre vágyott. Maillol meghívására Banyuls-sur Merben töltött három hónapot, ahol újult erővel kezdett munkához. A Pireneusokban töltött időszak alatt jelentős fordulat állt be művészetében. Rippl-Rónai gyorsan és sokat festett, főleg tájképeket, amelyeknek természetéből adódóan nemcsak a perspektívához talált vissza, hanem egyre színesebb felületekből alkotta meg képeit. Mekkora változás volt ez a fekete korszak színredukciójához képest! Egy Mednyánszkyhoz írott levelében arról írt, hogy egyre jobban foglalkoztatta a hazatérés gondolata: „Szeretnék már otthon lenni, sátorfámat felütni, de nincs, aki bátorítana.”⁵ Banyuls után még visszalátogatott Párizsba, majd egy rövid belgiumi és oroszországi kitérő után megérkezett Somodoraszalóra, Ödönhöz, 1902-ben pedig megvásárolta első házat Kaposváron.

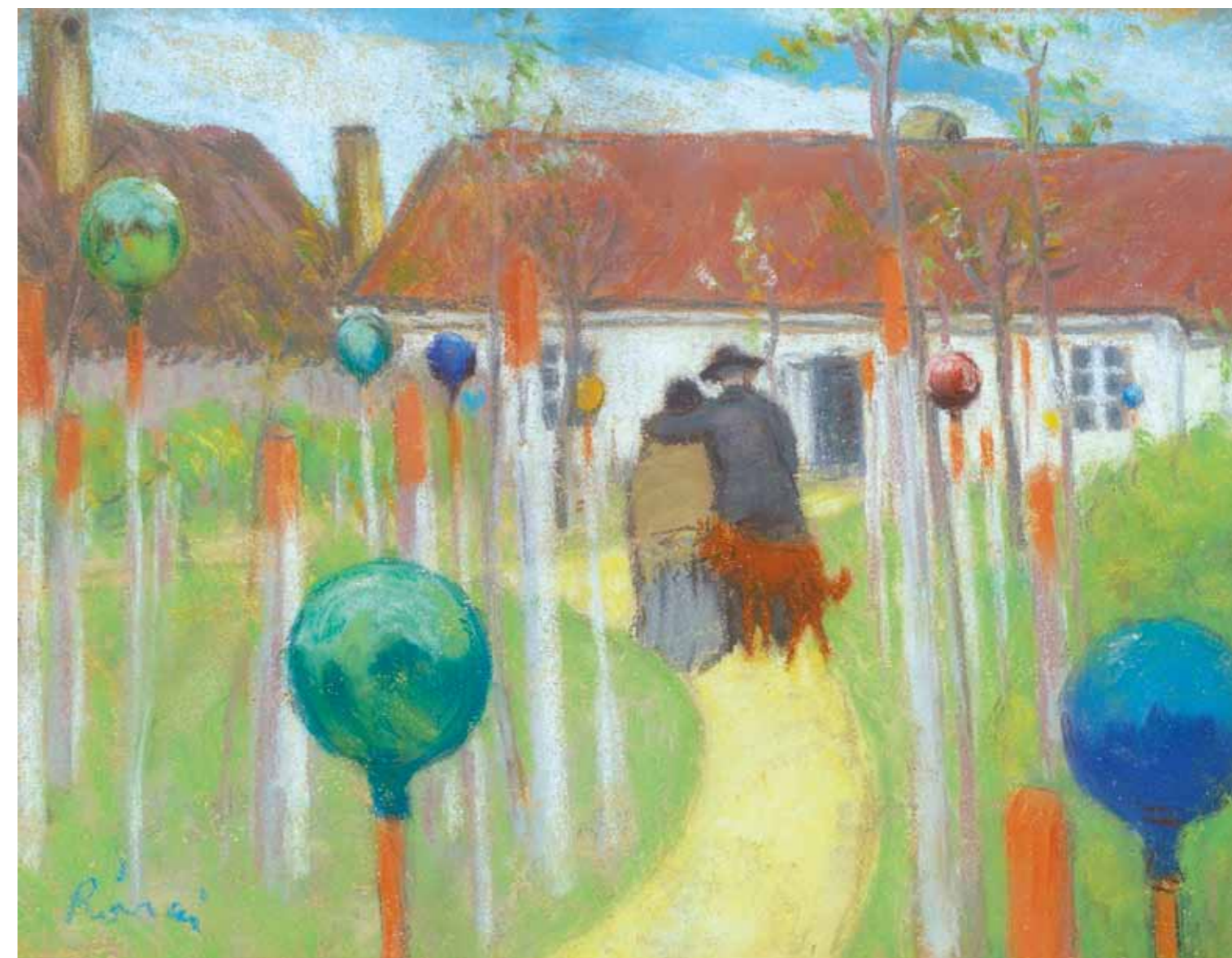
6. Neuilly-sur Seine, 1890 körül

7. Neuilly-sur Seine, 1890 körül

⁵ Pewny Denise: Rippl-Rónai József, Budapest 1940. 56. oldal
in: MNG Rippl-Rónai gyűjteményes kiállítása, 23.

KAPOSVÁR, FŐ UTCA 56

8. Az én házam (Kaposvári otthonom, Családi ház, Nyári otthonom), 1903 körül, magántulajdon

II. FEJEZET

II. FEJEZET

KAPOSVÁR, FŐ UTCA 56

9. Szomorúság, 1903, Magyar Nemzeti Galéria

10. Floxx és Filox, 1903, Magyar Nemzeti Galéria

A Rippl-Rónaiéknál gyakran vendégeskedő Martyn Ferenc emlékei szerint „A festő szépen gondozott háza a kaposvári Fő utcán, szemben a kórház épületével állott. A széles, hosszú telek kertjével és szőlőjével lenyúlott egészen a Rózsa utcáig. Lehetett vagy nyolcszáz négyszögöl. Középen volt a kút, előtte virágos grupp, hatalmas fűzfák, pázsit. Az utcától deszkakerítés zárta el, középen a házzal szemben kapu volt, amelynek felső lécezett részén be lehetett látni a kertbe. A házba előszoba-féle helyiség vezetett, amelyből jobbra-balra két-két szoba nyílt, s valahol középen volt a konyha. A szobák – az én emlékeim szerint gyönyörűek voltak, francia bútorkkal berendezve. A jobboldali szárnyon két nappali szoba, az egyik a festő műterme volt. Ennek ablaka a kertre nyílt, előtte kis asztalka állt [...] A műterem hátsó ajtaja a baromfiudvarra vezetett, ahol – hálóval fedett külön részen – pulykák és pávák sétálgattak.”⁶ Rippl-Rónai berendezkedett, megtalálta a keresett harmóniát. Szerette új életét. Választékosan öltözködő, széles karimájú sűrű kalapos, dús csokornyakkendős alakja gyakran tűnt fel a kaposvári utcákon. Ady Endre így írt róla: „Büszke és irigy vagyok erre a szép és nagyszerű úrra, akit Rippl-Rónai Józsefnek hívnak az emberek ideleln, s az angyalok odafele. [...] Bocsásson meg Bródy Sándor bátyám, de Rippl-Rónai Jóska szebb, magyarul szebb, férfiasabb még nálánál is.[...] Ez az öreg szépfíú bizonyosan zseni, nagyon nagy ember s felséges életű.[...] Bár úgy tudnék hinni és produkálni: élni, mint ez a majdnem svihákosan gyönyörű, de mindenesetre legelőkelőbb férfiú.”⁷

Rippl-Rónai a Fő utcai házban töltött hat esztendő alatt megalkotta a magyar festészet legszebb enteriőr képeit.

11. Karácsony, 1903, Magyar Nemzeti Galéria

⁶ Hárs Éva: Martyn Ferenc 1975. 9. in: Pandur József: A másik Rippl-Rónai, Pécs, 1997. 63.
⁷ Ady Endre: Rippl-Rónai és csekélységem, Világ, 1915. szeptember 19.

12. Amikor az ember a visszaemlékezéseiből él, 1904, Magyar Nemzeti Galéria

13. Fehér fal, barna bútorok, 1903, magántulajdon

14. Kisvárosi szoba, 1906, Magyar Nemzeti Galéria

AZ OTTHON-CIKLUS LÍRAI KÉPEI,
PIACSEK BÁCCSI

15. Öregúr és mandolinózó asszony, 1905, magántulajdon (a falon látható a szintén 1905-ben festett Ebéd című kép)

III. FEJEZET

AZ OTTHON-CIKLUS LÍRAI KÉPEI,
PIACSEK BÁCSI

16. Piacsek bácsi pipálgat, 1902, magántulajdon

„Nagyon nagy kedvvel festem a szobáimat, az én szeretett alakjaimat: Piacsek bácsit, Lazarine, mama stb. – régi modelljeimmel. Az ilyen dolgok azért jók, mert igazak, és szeretem, hogy körülvesznek, és megosztják velem a rám kimért sorsot.”⁸ „Idehaza az intim élet adta meg az inspirációkat. A család, rokonság, ismerősök szokásait, életét figyeltem meg. Kétszáz városi alakok, típusok érdekeltek. Ezeket festettem a társadalom minden rétegéből. Engem nagyon érdekelnek a kőműves, a tanár, a pap, a pintér, a suszter, az asztalos – mind, megannyi karakterkép. Mindegyik egy-egy külön világ. Egy-egy jellemző vonásuk van, mint a természeti tárgyaknak, kőnek, vasnak, fának. Szeretem bennük, hogy különböző vonásaik külsőleg is megnyilatkoznak, hogy hivatásuk, mesterségük, társadalmi mivoltuk már a formájukból, mozdulatukból kitetszik. Ezeket, a jellemző formákat, vonalakat, mozdulatokat, színeket pemzli végre, kréta alá fogni – íme a képeim.”⁹

És valóban, Rippl-Rónai elapadhatatlan mesélőkedvvel és szeretettel örökítette meg családjá és környezete mindennapos életét. Képeinek egyik leggyakoribb modellje, a karakteres külsejű, ősz szakállas Piacsek bácsi sokszor vendégeskedett a festőnél.

⁸ Rippl-Rónai levele Ödönhöz, Kaposvár, 1905. március 11 in: Bernáth, 1998.
⁹ Rippl-Rónai im., Id. jegyzet 2, in: Bernáth, 1998.

17. Piacsek bácsi hölgyek társaságában (Kártyázás Lazarine-nal és Margittal), 1906 körül, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

18. Szundikálás kettesben, 1902, magántulajdon

III. FEJEZET

Piacsek Ferenc, nyugalmazott főerdész Rippl Rónai sógornőjének, Piacsek Margitnak az édesapja, közvetlen, jó humorú ember hírében állt. Kitűnően tudott franciául, és gyakorta szolgáltatott társaságot a festő hú francia társának, Lazarine-nak, sőt magyarra is ő tanította az asszonyt.¹⁰ Piacsek Margit emlékei szerint „Jóska tulajdonképpen akkor került boldogult apámmal szoros kapcsolatba, amikor [...] 1902-ben Kaposvárott telepedett le, és megvette a Fő utca 56. számú kis házat. Igazgató-tanító atya ebben az évben tanított utoljára a Fő utca végén lévő „Cigli” iskolában. [...] A közeli Anna utcában laktunk. Innen járt át magányos apám Jóskához. Rippl-Rónai szerette Piacsek bácsit, akivel mint világlátott emberrel, jól tudott beszélgetni. Helyesebben Jóska, a csendes humorú megfigyelő, inkább hallgatott. Nem szeretett hosszan beszélni, de találóak voltak eredeti mondásai. Jó humorú volt apám is: szikár, egészséges, érdekes arcú, amilyenek „Rippli” festette. Persze Jóska kissé eltűzta nagy orrát és piros arcszínét, viszont tökéletesen megörökölte sajtóságos mozdulatait. Apám unatkozott otthon és felettébb kedvelte Jóska feleségének, Lazarine-nak a társaságát. Meg nagyon jól mulatott Jóska vázlatai és képei alá írt vicces címein. Hogyisne, egyszer pl. megfestette azt a kékeszürke karosszékot, amelyben apám a legszívesebben ült náluk, és azt a címet adta a képnek: „Piacsek bácsi elment”. [...] Apám leginkább kaszinózott Lazarine-nal vagy felolvasott neki. Magyarra tanította. Jóska pedig izgett-mozgott körülöttük, egyszer csak azt vettük észre, hogy rajzol vagy fest. Hagyta, hogy Lazarine és apám kedvükre elhelyezkedjenek, úgy mozogjanak és beszéljenek, ahogy nekik tetszik: vázlata percek alatt kész volt. Így jöttek létre a Piacsek bácsi felolvas a fekvő Lazarine-nak, Piacsek bácsi a babákkal, Piacsek bácsi pipálgat, Öreg férj, fiatal feleség. Sokszor megleshettem, hogyan festett. Érdekes, hogy előbb szénrel rakta fel a vonalakat, egészen elnagyoltan, azután ezeket a vonalakat barnás színnel megerősítette, majd felrakta a legszélesebb színfoltokat.”¹¹

Rippl-Rónai a modelljeit saját kertjében és otthonában örököltette meg. A képeken lényegében mindig ugyanazokat a bútorokat és tárgyakat látjuk, mindig más és más elrendezésben: a Martyn Ferenc említette francia bútorokat, az arany-kékcsíkos, és zöld kárpitos biedermeier fotelokat, a szekreteteket és komódokat, valamint a himzett, virágos kendőket, kék vázákat és üvegpoharakat. A meghitt, lírai enteriőr képeken a szereplők nem emelik fel a tekintetüket, gondolataikba feledkezve ülnek, csendben olvasnak, varrnak, kártyáznak, boroznak. Az *Öregúr és a mandolinózó asszony* az egyetlen olyan kompozíció, amelyen Piacsek bácsi derűsen kinez a képből. A festményeken ábrázolt színes szobák falait Rippl-Rónai saját képei díszítik, többek között azok a banyuls-i tájak, amelyek elindították őt az új stílus felé.

19-20. Rippl-Rónai József: Piacsek bácsi a fekete kredenc előtt, 1907 (részlet)

¹⁰ Piacsek Ferenc (1835-1908) Rippl-Rónai öccsének, Lajosnak volt az apósa. Villányi Jenő, Piacsek Ferenc dédunokájának közlése. Új Ember hetilap/ujember.hu/piacsek-bacsi-dedunokaja/

¹¹ Piacsek Margit közlése. in: Horváth János: Rippl-Rónai emlékkönyv Paris Anella visszaemlékezéseivel Rippl-Rónairól, Kaposvár, 1995. 19.

AZ ÚJ STÍLUS

21. Csendes délután a Róma villa kertjében, 1907, magántulajdon

IV. FEJEZET

IV. FEJEZET

AZ ÚJ STÍLUS

22. Öreg férfi, fiatal feleség, magántulajdon

23. Piacsek bácsi a Niklay lányokkal, 1907, magántulajdon

Az otthon-képek jelentős része nagyméretű lemezpapírra festett olajkép. A vastag lemezpapír felülete már önmagában is technikai újításokra készítette Rippl-Rónait, akinél a tematikai váltás amúgy is teljes stílusváltással járt együtt. Az otthon-ciklus előtt Rippl-Rónai csak Banyuls-ben dolgozott rendszeresen lemezpapírra, azt megelőzően az életműben csak elvétve találunk hasonló hordozót.¹² Sodró, mély terek, élénk színhasználat és egyre stilizáltabb, helyenként barna kontúrokkal övezett formák jellemzik az enteriőr képeket, melyeken itt-ott már kitetszik a lemezpapír sienai barnája. Ezt a megoldást Rippl-Rónai 1907-től kezdődően használta rendszeresen kompozíciós eszközként.

A festő ismét gyorsan és sokat dolgozott. Az otthon ciklus néhány emblemikus darabja először 1905 decemberében, Rippl-Rónai Kaposvári Gyűjteményes Kiállításán bukkant fel, ahol a két hétig nyitva tartó tárlaton 189 kép szerepelt.¹³ Rippl-Rónainak a nagy áttörésre már csak egy hónapot kellett várnia. Mindent egy lapra feltéve, a kaposvári kiállítás anyagát alaposan kibővítve, 1906 februárjában a Könyves Kálmán szalonban 318 képet mutatott be a fővárosi közönségnek.¹⁴ A kiállítás teljes anyagi és erkölcsi sikert hozott a festő számára. A tárlaton már 180 képet vásároltak meg, és a sikerre való tekintettel, a kiállítás után Rippl-Rónai árverést rendezett műveiből, ahol 381 kép került kalapács alá. Szinte minden képet eladott. „Végre, 1906-ban a «Könyves Kálmán» szalonban csinált kiállításom úgy erkölcsileg, mint anyagilag jóra való sikerhez juttatott. Erős próbája volt ez nemcsak piktúrámnak, hanem annak is, hogy fejlődött-e már nálunk odáig a műízlés, hogy művészi bűvárokodásaim leszűrődéseit akceptálja. Magamra úgy hatott e kiállítás rendezésének már szándéka is, mint (nem próbáltam, de sejtem) a hazardjátékos utolsó kártyája, melyre mindenét feltette. Emlékszem jól, a kiállítás megnyitása előtt formális félelem fogott el: hátha még az a kevés ember is megtagadja tőlem bűvárokodásaim eredményének elismerését, akik különben híveim voltak. Hiszen sokan nőttek fel mellettem olyanok, akiknek nagy volt már a hatalmuk. De - csalódtam, s velem együtt nagyon sokan csalódtak.

12 Apám-Anyám, 1895, valamint Őnarckép barna kalapban, 1897

13 Rippl-Rónai József Kaposvári Gyűjteményes Kiállítása, Kaposvár 1905 dec. 17-1906 jan. 20. A kiállítás 49 kép olajfestmény szerepelt. köztük: Amikor az ember a visszaemlékezéseiből él című kép

14 Rippl-Rónai kiállítása, Budapest, Könyves Kálmán Szalon, 1906. február. Rekonstruálhatatlan, hogy a bemutatott festmények közül hány volt az olajkép, mivel a kiállítás katalógusában ezúttal nem tüntették fel az egyes képek technikáját. A képek mellett szereplő árak pedig azért nem nyújtanak biztos támpontot, mert az előző katalógusok szerint az olajképek 80 koronától 5000 koronáig terjedő áron voltak megvásárolhatóak.

Örülök, hogy például Vaszary János is csalódott, aki még kevéssel azelőtt azzal vigasztalt, hogy most már ugyan nem disputálnak annyit piktúrám felől, hanem azért itthon sohasem fognak elismerni, állami vásárlásban s más hasonló jókban nem fognak részesíteni, s hogy ez így már végérvényesen el van végezve. Az ilyen biztatásokhoz még aztán az az aggodalomkeltő feltevés is járult, hogy a művásárló közönség helytelenül fogja fel az addig Budapesten teljesen ismeretlen önkéntes műárverés művoltát. Itt, különösen a bohémvilágban, eddig csak önkéntelen, «hivataltól» való árverések «tartattak». Önkéntes műárverés, pláne eleven művész képeinek árverése, csak úgy egyik szemmel nézve, némi joggal kelthette azt a gyanút, hátha ez a művész maga sem becsüli sokra a műveit, ha azokat kész csak úgy elkötyavetyélni. Nos, lelkiismeret furdalás és nagyozolás nélkül elmondhatom: az aukció erkölcsi és anyagi sikere arról győzött meg, hogy egy sereg ember ízlése hajlik immár itthon is afelé az ízlés felé, mely az én piktúrámban dokumentálódik. Nem lehetetlen, hogy kiállításom katalógusának «vallomása» is közelebb hozta hozzám a közönséget». ¹⁵

Rippl-Rónai elégedett és boldog volt, elismert festő lett: „Úgy látszik, jól reménykedtünk, mégis miénk a jövő. Mindenki a kiállításomról beszél, harcol és dühösködik.. mondom neked, fordul a kocka. Az ízlés – modern értelemben változni fog.”¹⁶

A kiállítás és az árverésen eladott képekből befolyt összeg jó módú emberré tette Rippl-Rónait, aki húsz év együttélés után feleségül vette Lazarine-t, és műtermet bérelt Budapesten, a Kelenhegyi úton. Két év elteltével 1908-ban megvásárolta a kaposvári Róma-hegyen található Róma-villát, a Fő utcai házat pedig 1911-ben eladta Ödönnek.

A nagy diadalt hozó kiállítást vizsgálta korszakunkban még további kettő követte a Nemzeti Szalonban. Az Első Csoport Kiállításon, 1907-ben Rippl-Rónai 21 képpel,¹⁷ 1908-ban pedig a MIÉNK első kiállításán 29 képpel szerepelt.¹⁸ Ez volt az a tárlat, ahol először volt látható a Piacsek bácsi a sárga szobában című festmény.

15 Rippl-Rónai im. Id. jegyzet 2.

16 Rippl-Rónai levele Ödönhöz, 1906. február 8

17 A Nemzeti Szalon Első Csoport Kiállítása, Budapest, 1907. március. A kiállítás hét olajkép szerepelt

18 Nemzeti Szalon, MIÉNK I. Budapest, 1908. január. Ezen a kiállításán már húsz olajkép szerepelt

24. Ödön öcsém, 1906, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár

25. Apám és Lajos öcsém, 1906, magántulajdon

PIACSEK BÁCSI SÁRGA SZOBÁBAN

PIACSEK BÁCSI OLVAS A FEKETE KREDENC ELŐTT,
PIACSEK BÁCSI A FEKETE KREDENC ELŐTT

26. Rippl-Rónai József: Piacsek bácsi a fekete kredenc előtt, 1907 (Piacsek bácsi a sárga szobában, Piacsek bácsi olvas a fekete kredenc előtt)

27. Szalon a Róma villában,
a többször megfestett biedermeier ülőgarnitúra és a hímzett kendő

28. Szoba a Róma villában,
előtérben a festményen szereplő fekete kredenc

29. Szobarészlet, 1910 körül, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár

PIACSEK BÁCSI SÁRGA SZOBÁBAN

(PIACSEK BÁCSI OLVAS A FEKETE KREDENC ELŐTT, PIACSEK BÁCSI A FEKETE KREDENC ELŐTT)

A festmény tehát nem szerepelt sem az átütő sikert hozó 1906-os Könyves Kálmán szalonbeli kiállításon, sem 1907-ben, a Nemzeti Szalon márciusi tárlatán. 1908 januárjában azonban ott látjuk a MIÉNK első kiállításán, *Piacsek bácsi a sárga szobában* címmel. Ebből következően Rippl-Rónai a képet 1907-ben, március és december között festette, ugyanis ha a kép a szakirodalom eddigi állítása szerint 1906-ban készült volna, bizonyára látható lett volna már az 1907-es kiállításon is, mivel egy nagyméretű, igen jelentős műről van szó.

A festmény, amely az enteriőr-képek egyik legmegkapóbb és egyben legfrissebb darabja, az első olyan mű, amelyen megjelennek a következő új, nagy korszak stílusjegyei: a mindent körülölelő, erős barna kontúrok, a merész képkivágat, és a majdani kukorica-szemekre emlékeztető festékfoltok. A képet elemezve, megismerhetjük Rippl-Rónai alkotó módszerét, az „egyenlő módon való festést” és annak folyamatát is.¹⁹

Rippl-Rónai egymáshoz fűzte az egyes részeket a képen, azaz több, különálló, de egyenértékű kompozícióból építette fel a művet. A képen nincsenek fontos, vagy kevésbé fontos részek, nincsenek fő- vagy mellékmotívumok. Piacsek bácsi olvasó alakja épp oly hangsúlyos elem, mint az asztalra helyezett gyümölcscsendélet, a komódon lévő tárgyak együttese, a csíkos fotel és a rádobott hímzett kendő, vagy a fekete, üvegajtós kredenc. Rippl-Rónai külön egységként és önálló felületként kezelte a kép egyes rész-kompozícióit, amelyeket azonos tempóban, párhuzamosan festett meg. Az egyes részeken csak az ecsetvonások nagysága és irányultsága tér el a kitöltendő felület méretétől függően. A képen teljes önállóságot kaptak a szőnyegszerűen egymásba szövött színek. A festményen a már jól ismert bútorokon kívül először bukkan fel a fekete kredenc, amelyet csak még egyszer, az 1910-ben festett *Szobarészlet* című képen láthatunk viszont. A barna komódon felismerhető Rippl-Rónai *Kalapos nő virágcsokorral* című pasztellképe.

¹⁹ Rippl-Rónai im. Id.jegyzet 2.

30. Kalapos nő csokorral, 1903 körül, magántulajdon

31. Piacsek bácsi a fekete kredenc előtt, 1907 (részlet)

V. FEJEZET

A festményen nagy szerep jut az egyes kompozíciókat keretbe foglaló sárga falnak és világoskék mennyezetnek. A szorosan egymás mellé helyezett, illetve egymásba fonódó foltoktól már csak egy lépés hiányzott a sűrű „kukorica-szemekhez”, amelyek az 1907-ben festett *Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett* című képen jelentek meg először teljességükben. A *Piacsek bácsi sárga szobában* című képen Rippl-Rónai ismét tudatosan redukálta a teret és újra elindult a két dimenzió irányába, és újra használta a szecesszióban már

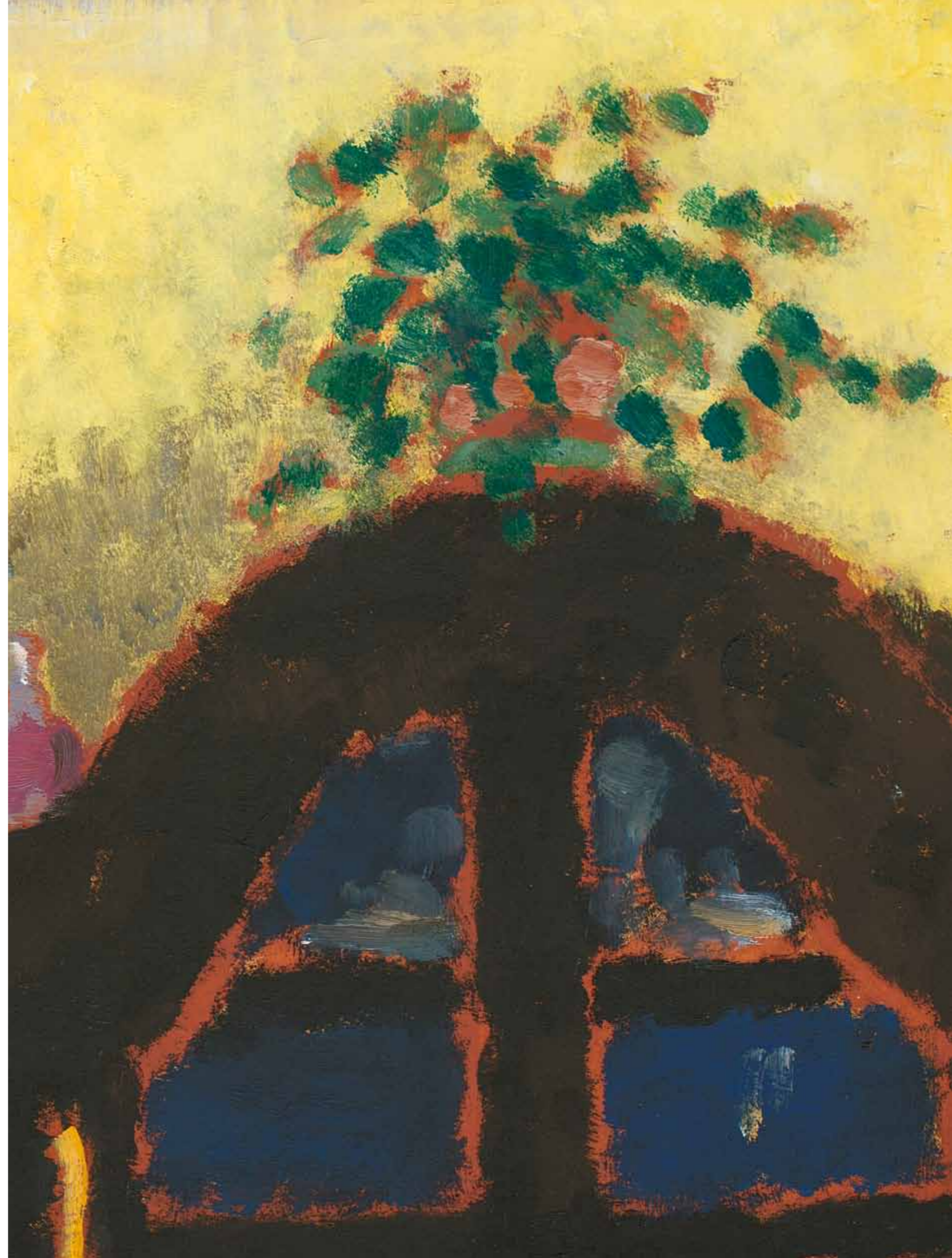
alkalmazott erős kontúrozást is. Ez utóbbit és az élénk színek használatát illetően nagy megerősítést jelenthetett Rippl-Rónai számára a Nemzeti Szalon 1907-es kiállításán látottak, ahol Párizs után újra találkozhatott Gauguin stílus teremtő cloisonnizmusával, azaz az élénk színfelületek körbekontúrozásával.²⁰

1907-től Rippl Rónai fokozatosan elszakadt az enteriőrök világától. Megszületett a „kukoricás” stílus.

²⁰ Modern Francia Nagymesterek, Nemzeti Szalon, 1907. december

32. Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett, 1907, Magyar Nemzeti Galéria

TOVÁBBI KÉPEK
AZ OTTHON-CIKLUSBÓL

33. Mandolinista nő és egy szőke fiú, 1905, lappang

34. Piacsek bácsi olvas a kertben, 1907, magántulajdon

35. Piacsek bácsi felolvas Lazarinnak, 1907 körül, magántulajdon

36. Hárman iddogálnak, 1904, magántulajdon

37. Lazarine beteg, (A migrain beteg nő), 1903 körül, magántulajdon

VI. FEJEZET

VI. FEJEZET

38. Intériur, 1904, Magyar Nemzeti Galéria

39. Képek között, Vasárnap délután, 1904 körül, magántulajdon

42. Édes jó anyám betegen, 1905, Magyar Nemzeti Galéria

43. Apám betegágyban. Piacsek bácsi és Papa Húsvét vasárnap, 1908

40. Lazarine papagájjal, 1905,
Hermann Ottó Múzeum, Miskolc-MNB-Kövesi gyűjtemény

41. Szürke szoba vörös terítős asztallal, 1908 körül, magántulajdon

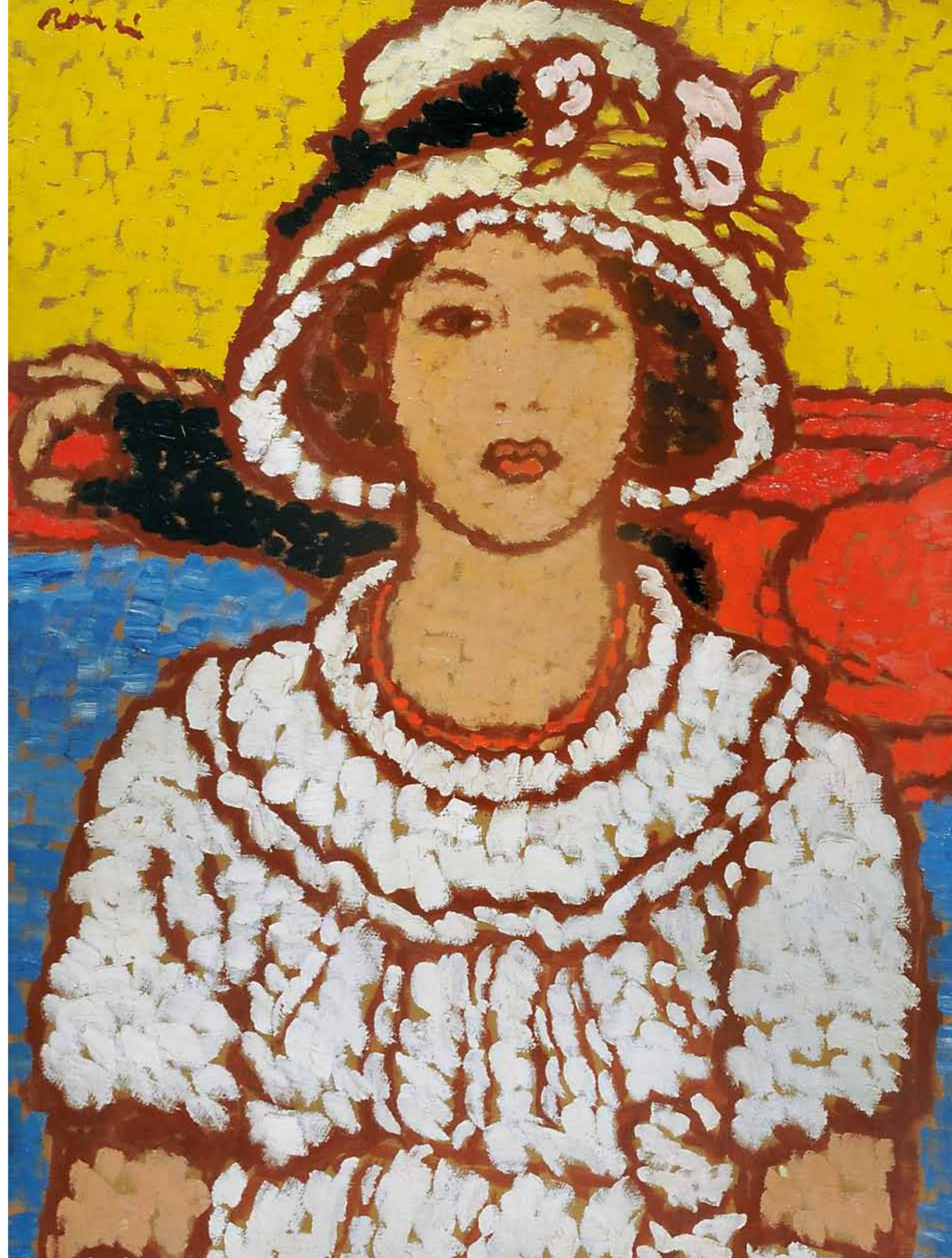

44. Papa, Mama, Rippli bácsi, 1903 körül, Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár

45. Kert társaság, 1905, magántulajdon

A PONTOK MUTÁCIÓJA

VII. FEJEZET

VII. FEJEZET

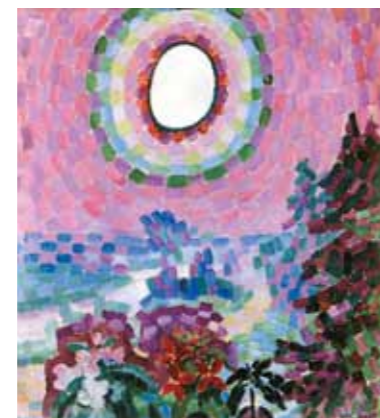
46. Georges Seurat: Vasárnap délután Grande Jatte szigetén, 1884-1886, Art Institute, Chicago

47. Gino Severini: Táncosok mozgásban, 1911, Narodni Galerie, Prága

48. Jean Metzinger: Tájkép naplementében, 1908, Kröller-Müller Múzeum, Otterlo

49. Robert Delaunay: Tájkép napkoronggal, 1906, Pompidou központ, Párizs

50. Henri Matisse: Tulipánok, 1905, Albertina, Bécs

51. Paul Signac: Velence, Guidecca reggel, 1909, Albertina, Bécs

52. André Derain: Waterloo hid, 1906, Thyssen-Bornemisza, Madrid

53. Piet Mondrian: Düne III, 1909, Gemeente Múzeum, Hága

54. A menetelő francia katonák és a Jelenet gróf Somssichék kertjében című képek a párizsi Musée d'Orsay állandó kiállításán

55. A Jelenet gróf Somssichék kertjében című kép a párizsi Musée d'Orsay Allegro Barbaro kiállításán. A kép előtt Guy Cogéval, a múzeum igazgatója.

Seurat 1886-ban mutatta be a *Vasárnap délután Grande Jatte szigetén* című festményét, a pointilizmus manifesztumát, amely gyökeres változást indított el a festészetben. Seurat megtagadva az impresszionisták „fegyelméletlen”, mozgalmos kézírását, a kor optikai kísérleteinek eredményeit építette be a festészetbe. Kompozícióit apró, keveretlen színekből álló, mozgás és irány nélküli pontok halmazából hozta létre, és a néző szemére hártotta az optikai keverés feladatát.

Seurat hatására, az őt követő évtizedekben a szigorú pontrendszerből irizáló pöttyök, laza foltok, lapocskák és szabályos mozaik szemcsék lettek, amelyek végigvonultak az európai festészetben Signac-tól Derain-ig, Metzinger-től Matisse-ig, Delaunay-tól Severini-ig. A pointilisták mechanikus módszerétől a festők eljutottak a hol szorosabban, hol hézagossabban elhelyezett festék pöttyökig, pácikákig, szemcsékig. Az erőteljes színkontrasztokkal és vibráló elentétes színek egymás mellé helyezésével ragyogó fényhatást, a tónusfokozatokkal pedig a térbeliséget tudták elérni.

Rippl-Rónai „kukoricás stílusa” azonban semmihez és senkihez nem hasonlítható, teljesen egyedül álló jelenség a festészet történetében. Rippl-Rónai lendületesen hordta fel a lemezpapírra az élénk, keveretlen színekből álló ragyogó „kukorica-szemeket”. Mint ha megannyi felkiáltójelet látnánk. A barna kontúrok által kijelölt formákat azonos színnel töltötte ki, azonban a felületek az egy-színűség ellenére mozgalmos, izgalmas szövetté állnak össze képein. A „kukoricás” stílusban készült képek zömét Rippl-Rónai már a Róma-villában festette.

„Környezetem most ilyen, tehát ilyen irányban hat az is reám. Ilyen színek vesznek körül bennünket újabb kaposvári házamban s kertjében. Igen megszerettem a skarlátvörös zsálya s a piros szimpla muskátli mellett a tiszta-fehér színű virágokat, de még jobban a chromsárga cyniákat. Ennél a sárgánál melegebb, hogy ne mondjam, forróbb színt nem ismerek. Ezeket a színeket keresem most, szinte gyűjtöm, lakásomban is, tárgyakon, kendőkön, falakon. A falak színei közt is ezt az egészen világos sárgát szeretem legjobban: az egyik oldalán csupa-ablak műhelyem falai is ezzel vannak befestve, sőt még ilyen szobában alszom is. Ez a sok szín azután természetesen odakerül a képeimre. És nem is hiszem, hogy mai napság sok festő akad, aki ily színesen fest. Bárcsak egészen megszeretné az ifjabb nemzedék, és ezt a festést kultiválná, nem feledve természetesen a vonalak, formák fontosságát. A hajlam erősen látszik is már benne és már is öröm elképzelni, mennyivel vígabb lesz egy-egy kiállításnak a képe, amikor majd a színek tobzódása, nem bánom, ha akár buja orgája tárul benne a szemünk elé.”²¹

A *Piacsek bácsi fekete kredenc előtt* című kép, nemcsak az otthonciklus kiemelkedő darabja, hanem az első lépés azon az úton, mely a nemzetközi festészet történetében egyedül álló „kukoricás” stílushoz vezetett.

A párizsi Musée D'Orsay állandó kiállításán, Matisse, Derain és Signac képeinek a társaságában, két „kukoricás” Rippl-Rónai festmény látható; a *Menetelő francia katonák*, és a *Jelenet gróf Somssichék kertjében*.

VIRÁG JUDIT

21 Rippl Rónai im. Id.jegyzet 2.

Írta: Virág Judit

Kiadta: VIRÁG JUDIT GALÉRIA és AUKCIÓSHÁZ, 2017

Foto: Mester Tibor

Katalógus terv: **KOMOgroup**,

Kovács Ildi – Molnár Dénes

Nyomás és kötés: Pauker nyomda